

Zorunlu Eğitim Süreçleri Açısından Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Karşılaştırılması

Sevinç UYSAL DÖNMEZ¹

Doç. Dr. Hasan Basri GÜNDÜZ²

Üçüncü bin yılda dünya ülkeleri eğitim sistemlerini daha çok insanı daha uzun süre eğitmek hedefinden hareketle reform denebilecek uygulamaları gerçekleştirerek sürekli yenilemektedir. Gelişmekte olan ülkeler içinde ülkemiz de bu reform hareketlerini izlemektedir. Çağı yakalamak ve gelişen teknolojinin hızına uyum sağlayabilecek bireyler yetiştirmek için çaba göstermektedir. Avrupa Birliği'ne girmek isteyen Türkiye; Avrupa'nın bütünleşme sürecinde önemle üzerinde durduğu 'eğitim' konusunda denklik sağlamaya çalışmaktadır. Avrupa Birliği (AB) eğitim politikası üye ülkeler arasında işbirliği ve dayanışmayı sağlamak, AB'nin yapısı, işleyişi ve Avrupalılık bilincinin kazandırılması için öğrenci ve öğretmenleri eğitmek, onların tüm araştırma ve geliştirme (AR-GE) alanlarına etkin katılımlarını sağlamayı amaçlamaktadır. Tek tip bir eğitim sistemi yerine, her üye ülke kendi sosyoekonomik yapısına uygun eğitim sistemini uygulamakta serbesttir. Ülkelerin kendi ulusal özelliklerine göre biçimlenen eğitim politikalarının karşılıklı görüş alışverişiyle uyumuna çalışılmaktadır. AB ülkelerinde zorunlu eğitim uygulamalarında benzerlikler olmasına karşın zorunlu eğitim bu ülkelerin her birinde farklı biçimde uygulanmaktadır. AB'ye üye birçok ülke, her düzeyde okullaşma oranının yükseltilmesi, eğitimde fırsat ve imkan eşitliğinin sağlanması zorunlu eğitim süresinin uzatılmasını gerçekleştirerek 5 yaş öncesi ve ortaöğretim sonrası nüfusun çoğunluğunun eğitime katılımına yoğunlaşmışlardır. AB ülkelerinin birçoğunda ortaöğretimin tamamını ya da ilk yılını zorunlu eğitime dahil ettikleri görülmektedir. AB'ye girme çabasını coğrafi ve stratejik konum ile bazı ekonomik gerekçelere dayandırmanın doğru olmayacağını, bu birliğe girmek için eğitim sisteminin de üye ülkelerle uyumlu olması gerektiğini gören Türkiye'nin 12 yıllık tam zamanlı zorunlu eğitim karar ve uygulamaları isabetli bir girişim olarak görülmektedir.

¹ İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

² Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Bu araştırmanın amacı, son yıllarda toplumun her kesiminde yoğun bir şekilde tartışılan zorunlu eğitim ve zorunlu eğitim süreci ile ilgili Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerindeki uygulamaları karşılaştırarak analiz etmektir. Zorunlu eğitim süreçleri Türkiye ve AB ülkeleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları konusunun bilimsel açıdan ele alınarak, Türkiye'nin zorunlu eğitim sürecinde yaşadığı sorunların çözümünde, bu süreçte hangi uygulamaların değiştirilip hangi uygulamaların devam edilmesinin görülmesinde ve AB'ye uyum sürecinde yol göstermesi ve yeni araştırmalara ışık tutması amaçlanmıştır. Çalışma, Türkiye'de zorunlu eğitim ile ilgili önemli tarihsel gelişmeler, AB ülkeleri ve Türkiye'nin zorunlu eğitim amaçları, zorunlu eğitim süreleri, zorunlu eğitime başlama ve bitirme yaşları, zorunlu eğitim modelleri, mesleki yöneltme ve örnek uygulamaları içermektedir.

Araştırma; Türkiye ve AB'ye üye olan 7 ülke: Finlandiya, Danimarka, Almanya, Hollanda, Belçika, Fransa ve İtalya'nın eğitim sistemlerinin zorunlu eğitim süreçleri ile sınırlıdır. Araştırma, zorunlu eğitim hakkında var olan bilgileri toplayarak bütünleştirmeyi içeren bir literatür taraması çalışmasıdır. Bu araştırma yazılı kaynaklar üzerinde yürütülmektedir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden tarama modeli esas alınarak gerçekleştirilmektedir. Araştırmada verilerin toplanmasında belge tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışma AB ülkelerinde (Finlandiya, Danimarka, Almanya, Hollanda, Belçika, Fransa ve İtalya) zorunlu eğitim süreçleri üzerine yapılan gözlem ve araştırma sonuçlarına, çevrimiçi verilere, ilgili literatür, mevzuata dayalı olarak hazırlanmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulardan bazıları aşağıda sunulmuştur. Bu çerçevede araştırmaya dahil edilen ülkelerin zorunlu eğitim süreleri ve bitirme yaşları;

- Almanya'da zorunlu eğitim 10 yılı tam zamanlı iki yılı yarım zamanlı olmak üzere 12 yıldır. 6-18 yaş arasını kapsar. 4(6)+5+3 yıl şeklinde sürdürülür.
- Belçika'da eğitim 6-18 yaş çocukları için zorunludur. İlköğretim 6, ortaöğretim 6 yıl olmak üzere 12 yıldır. 6+6 yıl şeklinde sürdürülür.
- Danimarka'da ilköğretim zorunlu temel eğitimi kapsar. İlköğretim 7-16 yaş grubunu kapsayan 9 yıl ve zorunludur.
- Fransa'da 6-16 yaş grubu çocukları için zorunlu eğitim uygulaması

yapılmaktadır. İlkokul, ortaokul ve lise birinci sınıf zorunlu eğitim kapsamındadır.

- İtalya’da zorunlu eğitim 6 yaşında başlayıp 15 yaşına kadar sürmektedir. 5+3+1 yıl olarak sürdürülür.
- Finlandiya’da zorunlu eğitim çocuk 7 yaşına geldiği yıl başlar ve temel eğitim müfredatı bittiği ya da zorunlu eğitime başladıktan 10 yıl sonra biter.
- Hollanda’da zorunlu eğitim, 8 yıl ilköğretim ve 4/5/6 yıl ortaöğretim olmak üzere 13 yıl sürer,4-17 yaş dönemini kapsar.4 yaşında okula başlayan çocuk 16 yaşına geldiği öğretim yılı sonuna kadar 12 yıl tam zamanlı okula devam etmek zorundadır. Bir sonraki yıl ise haftada iki gün, yarım zamanlı eğitim veren kurumlara devam ederler.
- Türkiye ‘de ise 30.03.2012 tarihinde uygulamaya geçen 6287 sayılı yasa gereği zorunlu eğitim 12 yıla çıkarılmış olup eğitim kademeleri her biri dörder yıl olmak üzere ilkökul, ortaokul ve lise düzeylerinden oluşmaktadır.

Araştırmaya konu ülkelerin eğitim sistemlerini oluşturan eğitim düzeyleri birbirleriyle benzerlik göstermektedir. Zorunlu eğitim süresi (9-13 yıl) ve süreçlerin işleyişi bakımından ülkeler arasında benzerlik ve farklılıklar görülmektedir. Mesleki ve teknik eğitime yönlendirmenin zorunlu eğitim süresi arttıkça artış gösterdiği söylenebilir.

Araştırma devam etmektedir. Araştırma tamamlandığında yukarıda ifade edilen yöntemle araştırmanın alt amaçlarına yönelik soruların yanıtlanacağı düşünülmektedir. Bu araştırmalar neticesinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen eğitimsel yapıda mevcut olan alt yapı, fiziki mekan ve donanım, norm kadro düzenlenmesi, öğretim programlarının gözden geçirilerek geliştirilmesi gibi Türk eğitim sisteminin geliştirilmesine katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Eğitim, zorunlu eğitim, karşılaştırmalı eğitim, temel eğitim*

Kaynakça

- Ada, S. ve Baysal, Z. N. (2009). Eğitim Yapıları ve Yönetimleri Açısından Çeşitli Ülkelere Bir Bakış. (1. Baskı). Ankara.
- Akyüz, Y. (2003). Cumhuriyet Gelinceye kadar İlköğretimin Tarihçesine Kısa Bir Bakış Türkiye’de İlköğretim. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Balcı, Ali. (2003). Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri. (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Başaran, İ. E. (1974). Türkiye’nin zorunlu eğitim sorunları ve çözüm yolları. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Bilhan, S. (1995). Eğitim Sosyolojisi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Cihan, A. (2007). Osmanlı’da Eğitim. (1. Baskı). İstanbul: 3F Yayınevi.
- Erginer, A. (2007). Avrupa Birliği Eğitim Sistemleri. (1. Baskıdan Tıpkı Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Sakaoğlu, N. (2003). Osmanlı’dan Günümüze Eğitim Tarihi. (1. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Tekeli, İ. (2003). Eğitim Üzerine Düşünmek. (1. Baskı). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.